

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

E. Zwarteveen

De trooster overtuigt van zonde

EN ALS HIJ (DE TROOSTER) KOMT, ZAL HIJ DE WERELD OVERTUIGEN VAN ZONDE . . . . , OMDAT ZIJ IN MIJ NIET GELOVEN. JOH. 16 : 8, 9

Als de Geest komt, zal Hij de wereld overtuigen. Zo zegt de Here Christus dat hier tot zijn discipelen voordat Hij Zelf heengaat tot zijn Vader: Indien Ik heenga, zal Ik de Trooster tot u zenden (vers 7). En als Hij komt, zal Hij de wereld overtuigen . . .

De wereld. We hebben ons wel allereerst af te vragen wat daar nu mee bedoeld wordt. Allereerst wordt daarmee, zoals veel vaker in het Johannes-evangelie, wel aangeduid de wereld van het Jodendom. Die wereld, waarvan Johannes in het eerste hoofdstuk van zijn Evangelie dadelijk zegt: Hij is gekomen tot het Zijne en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Dat is dus de Joodse wereld, die van Jezus als de Christus niet weten wilde, maar integendeel Hem gekruisigd heeft.

Toch is het hiertoe niet beperkt. Bij die wereld behoort namelijk ook de heidense zondige wereld van die dagen. Ook die wereld staat uit zichzelf bij voorbaat afwijzend tegenover de Here Christus, Die van God in liefde in deze wereld is gezonden. U denkt maar weer aan Joh. 1: Hij was in de wereld en de wereld is door Hem gemaakt, maar de wereld heeft Hem niet gekend. Deze wereld heeft zich dus opgesteld tegenover God en tegenover de liefde van God, zoals die uitkomt in de zending van Zijn Zoon.

Zo is dan de wereld hier in deze tekst niet het Jodendom alleen, de mensen die Jezus daadwerkelijk aan het kruis hebben laten nagelen, maar het is heel de zondige wereld. Het zijn alle mensen uit alle volkeren, die zich van God hebben afgekeerd en hun eigen zondige gang gaan en van Gods genade niet willen weten en niet willen leven.

Tot heel déze wereld komt nu sinds de Pinksterdag de Trooster, de Heilige Geest. Hij gaat in die gehele wereld spreken door Zijn kerk. Hij gaat namelijk Zelf getuigen, zo wordt dat in dit verband gezegd. Getuigen van Jezus Christus. En dan zullen ook Zijn discipelen getuigen (15 : 27). Ja zelfs alle Christenen worden betrokken in het aan de wereld doorgeven van dit getuigenis; vergeleek 1 Joh. 5 : 10: want ieder, die in de Zoon

van God gelooft, heeft het getuigenis in zich.

En nu is dit van Christus getuigend spreken des Geestes, zo staat het hier, tegelijk overtuigend. Hij zal de wereld overtuigen; en wel allereerst van ZONDE. Hij komt aanwijzen wat zonde is. Hij is de Trooster, jazeke, de „andere”, de tweede Trooster, die het werk van de HERE Christus tot des mensen troost op aarde komt voortzetten en afmaken. Hij is de Advocaat, die zondaren gaat verdedigen, maar dan toch beslist niet zo, dat Hij hun zonde ook maar in enig opzicht goedpraat of verzwijgt. Hij noemt zonde wat zonde is. Door Zijn getuigenis komt Hij nu aanwijzen wat er in de mens, aan wie Jezus Christus verkondigd is, niet mag zijn, opdat hij zich daarvan bekere en leve: de zonde!

Wat is zonde? Dat weet de wereld niet. Al denken ze het wel te weten. De wereld heeft al heel wat verklarende woorden over de zonde gezegd.

De Joodse wereld bijvoorbeeld. Als je de bepalingen van de wet niet kent en doorhebt, dat is zonde. Dan hoor je bij de schare, die de wet niet kent. Of wanneer je tekortschiet in het volbrengen van de inzettingen der wet. Dan ga je verloren wegens een tekort aan goede werken. Dat is de Joodse leer van de zonde. De wettische leer. Waarbij de mens door eigen werken nog eigen zonde kan te boven komen.

Zonde. Daar is een ander stelsel, ook al zo oud als de wereld bijna, dat de zonde zoekt in het lichaam. In het lichamenlijk bestaan. Omdat de mens nu eenmaal een lichaam heeft met de daarin huizende neigingen en hartstochten, dáárom zondigt hij. Daarom kan hij niet anders dan zondigen. Op deze manier heeft men dus meteen een excuus voor de zonde: ik kan nu eenmaal niet anders. Ik wordt gedreven door ik-weet-niet-wat en kom dan verkeerd uit. Ook in deze leer wordt de zonde niet gekend zoals ze is in haar ontzettende aard: een kwaad, waarvoor de mens zelf gekozen heeft en dat vanuit zijn verdorven hart voortkomt.

Ook de moderne wereld voelt wel steeds de ernstige gevolgen van de zonde. De list en

het bedrog, die het bestaan der mensen steeds ongunstig beïnvloeden. Het geweld en de oorlogen, waardoor telkens weer dreigt verloren te gaan wat is opgebouwd. En ook de wereld van onze dagen heeft daarom wel een leer van de zonde. Het is een lagere aandrift van de mens. Een gebrek, dat overwonnen moet worden. Of een ziekte, die genezen moet worden. En vele middelen ter genezing en verbetering worden dan ook aangewezen en aangeprezen. Allemaal middelen, die de mens zelf heeft uitgedacht. Allemaal uitwegen, waarbij de mens nog op zijn eigen denken en handelen vertrouwt. Maar zo wordt weer evengoed in hoogmoed en verblinding ontkend de totale verlorenheid des mensen en zijn schuld voor God.

Maar nu komt de Geest van Christus de mens aangrijpen op dat punt, waar hij zelf blind voor is en dat hem ten verderve voert. Hij gaat de mensen overtuigen van zonde en dan blijkt het, dat Hij niet komt met een leer, een stelsel of een theorie over de zonde. Neen, maar door het getuigenis van Zijn Woord wijst Hij als met eigen vinger aan de kwaal, die dodelijk is, en wijst Hij de mens zelf aan als de schuldige.

Want wat gaat, naar de belofte van Christus hier, deze Trooster doen in de wereld. Wat is Hij gaan getuigen sinds de Pinksterdag door de apostelen? En wat getuigt Hij nóg door een ieder, die in de Zoon is gaan geloven en dit getuigenis in zich heeft?

Hij getuigt van Jezus Christus. Van Zijn persoon. Van Zijn werk, dat volbracht is. Van niemand anders. En van niets anders. Dat is Zijn hele getuigenis! Hij brengt door de Schriften, die van Christus getuigen, de hoorders ervan bij Christus' kruis, bij Zijn open graf en bij Zijn overwinning op de zonde en de dood. Hij drijft Zijn gemeente aan en laat er haar van spreken, laat verkondigen wat de apostelen zelf gezien en gehoord en getast hebben: Christus Jezus is in deze wereld gezonden. In deze zondige wereld is Hij overgeleverd om onze overtredingen en opgewekt om onze rechtvaardiging. Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij deze Zijn Eniggeboren Zoon gezonden heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verderve, maar eeuwig leven hebbe.

Maar dan is nu meteen duidelijk wat zonde is. Het staat hier zo: zonde is nu bij hen, tot wie dit getuigenis is gekomen, in Christus niet geloven. Zonde is: de HERE Jezus Christus, die door Zijn Woord en Geest reddend je leven is binnengekomen, toch niet aannemen. Gods genade verachten, die in Christus verschenen is. Gods liefde verwerpen.

Waar de Christus des Schriften gepredikt wordt daar geldt het nu: Niemand gaat verloren vanwege zijn zwakheid of gebreken of totaal verzondigd leven, maar vanwege het verwerpen van de verkondigde Christus. Waar de Geest van Christus getuigt, daar overtuigt Hij van zonde. DE zonde. De eigenlijke zonde. Waar alle andere zonden uit voortkomen. Namelijk het niet-geloven in de Christus. Wie in Hem niet gelooft, ontvangt geen vergeving voor zijn zonden. Die strijdt niet in Zijn kracht tegen zijn zonden. Die heeft het leven niet. Want hij doet zonde. DE zonde van het ongelof. DAT getuigt de

Heilige Geest. Daarvan óvertuigt Hij: ZO komt het er nu op aan. Op het geloof. Want alwat uit dit geloof in Christus niet is, dat is zonde. ZO wijst ons de Geest **waarschuwend** op de zonde. Opdat wij onze zonde zouden belijden en ons bekeren. ZO overtuigt Hij ons **vertróostend** van DE zonde. Want Hij doet het met de bedoeling, **dát** wij geloven: dat wij altijd zouden doordrongen zijn, elke dag en elk uur, dat het erop aankomt en dat we zullen geloven in de Here Christus en zo eeuwig leven hebben.

Kennen wij dit getuigenis? En laten we ons terdege overtuigen?

En, daar een ieder, die in de Zoon van God gelooft, dit getuigenis in zich heeft: geven we dit getuigenis ook door tot overtuiging van anderen? Dat is in ieder geval in de nieuwe bedeling de duidelijke roeping van ons allen geworden: overtuigende getuigen zijn. In woord en wandel. In prediking en tucht. In alle optreden van de trouwe gemeente van Christus: dit overtuigend getuigenis doorgeven: wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven, doch wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op Hem. Naar welk getuigenis God zal oordelen beide in dit en in het toekomstige leven.

het feit dat men samen pal had gestaan vóór de juiste vertolking van Gods Woord en tégen kerkelijke heerszucht, gaf aanleiding tot een sterk saamhorigheidsgevoel.

Maar, te blijven leven op het hoge niveau dat Gods Woord eist, blijkt noch voor enig mens, noch voor enige kerk mogelijk te zijn. We leven in een verloren paradijs.

Nadat in onze kerken een paar jaren vrede en aangename rust hadden geheerst, vertoonden zich ritselingen van onrust. Wat zijn de consequenties van de vrijmaking? Moeten alle verbanden die in de loop der jaren ontstaan zijn op het terrein van het christelijk maatschappelijk en politieke leven, verbroken worden? Moet alle werk dat in moeizame arbeid met gelovige broeders is opgebouwd (denk b.v. aan de scholen) in de steek gelaten worden of op hen veroverd worden, omdat men kerkelijk uiteengegaan is? Is samenwerking mogelijk met gelovigen buiten ons kerkverband? Zijn ze ons als de heidenen en de tollenaar of mogen we hen nog zoeken om samen met hen iets te doen voor Gods Koninkrijk op aarde, in het bijzonder in ons eigen land? Over deze vragen bleek men het grondig oneens te zijn.

Enerzijds werd gepleit voor een zover mogelijk gaande isolering van de vrijgemaakten op zoveel mogelijk terreinen van het leven en dus voor een nieuw begin; anderzijds was men van mening dat er binnen de oude verbanden nog voldoende enigheid des geloofs was om samen te blijven werken voor de zaak van Gods Koninkrijk op aarde.

Het verschillende antwoord op bovengenoemde vragen gaf aanleiding tot uitgebreide polemieken in blad en brochure, die in felheid toenamen toen zij die het isoleringsprincipe huldigden, de andersdenkenden gingen betichten van verloochening van de vrijmaking, waarbij hun allerlei kwetsende en krenkende benamingen niet werden bespaard. Men begon de oprechtheid van elkaars overtuiging in het geding te brengen!

Het onverkwikkelijke geschrijf dat hierdoor ontstond, en dat men moeilijk „groestuipjes” kon noemen, werd vergoelijkend betiteld als kinderziekten die bij de jeugd van de kerk behoorden. Ook na de Afscheiding in 1834 waren er immers felle twisten geweest. Alsof zonden uit het verleden niet veeleer als waarschuwing hadden moeten gelden dan als verontschuldiging.

Maar, wat men als kinderziekte opvatte, bleek bij nader inzien een kwaadaardige ziekte, ja zelfs levensgevaarlijk; en dat niet voor de kerk alleen maar ook letterlijk voor individuele leden van de kerk, met name voor sommige dominees. Zo is het te verklaren dat al spoedig enkele predikanten de angst om het hart sloeg, en zij teleurgesteld de wijk namen. Zij werden als verraders en deserteurs betiteld, maar als men om zijns levens en des gewetenswil een beslissing neemt, moet men zo iets op de koop toe nemen.

Het gevaar van het op de spits drijven van de tegenstellingen werd na een paar jaren ook onderkend door professor K. Schilder, zoals duidelijk bleek uit zijn laatste schooldagrede toen hij sprak over zelotisme.

Een vaste overtuiging in een goede zaak en een daaruit opwellende ijver zijn prijzenswaardig. Maar deze ijver ontardt in zonde wanneer zij zich laat verleiden tot middelen

Kerkelijk Leven

Prof. C. Veenhof emeritus

Op medisch advies, om niet te zeggen op medisch bevel, heeft prof. Veenhof op 12 mei eervol emeritaat aangevraagd, dat hem op 17 mei door de deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool is verleend, zoals het gevraagd werd: eervol emeritaat.

Daarmee is de laatste der eersten uit de kring van de hoogleraren van na de vrijmaking gekomen aan het einde van de actieve dienst.

Prof. K. Schilder werd op 23 maart 1952 op 61-jarige leeftijd door de Here zelf van zijn post afgelost; prof. B. Holwerda ontviel nauwelijks 6 weken later als 41-jarige aan zijn arbeid aan de Theologische Hogeschool; prof. P. Deddens werd op 6 februari 1958 onverwacht uit zijn werk, 67 jaar oud, weggenomen. Ook de opvolger van prof. dr. S. Greijdanus, prof. dr. H. J. Jager, heeft zijn ambt niet tot het bereiken van de 70-jarige leeftijd mogen vervullen. En thans gaat de laatste van de vijf hoogleraren, die de opleiding tot de dienst des Woords voortzetten na de vrijmaking, heen zonder dat hij de normale leeftijd van 70 jaar heeft bereikt.

G. Visee

De reden voor deze voortijdige emeritaatsaanvraag en emeritaatsverlening is gelegen in de gezondheidstoestand van prof. Veenhof. Voor degenen, die tot zijn intiemere vriendenkring behoren, is het geen verrassing. In de laatste jaren is zijn gezondheidstoestand telkens schoksgewijze achteruitgegaan. Geen wonder. De ontwikkeling van het kerkelijke leven, die reeds voor hun heengaan mannen als prof. K. Schilder en prof. B. Holwerda met ernstige zorg vervulde, heeft prof. Veenhof in toenemende mate aangegrepen. En deze hoogleraar is geen strijdersnatuur. Hij is tot de vrede geneigd, tot de vrede bereid. Niet dan door de nood gedwongen mengde hij zich in het strijdgewoel. En ook dan, wanneer hij de strijd opnam, was het hem slechts mogelijk als hij zich gesterkt wist door vertrouwen van anderen. Dat is niet zo vreemd. Dat is bijna met iedereen zo. Niemand kan zonder vertrouwen, sympathie en medeleven. Het zijn zeldzame figuren, die de Duitsers als „Einspänner” typeren.

Aan dat vertrouwen heeft het prof. Veenhof zeer ontbroken, juist van de kant van hen, wier vertrouwen hij het meest nodig had.

En zo is het tenslotte zover gekomen, dat hij wel niet vroegtijdig, doch wel voortijdig emeritaat heeft aangevraagd en eervol emeritaat verkreeg.

Namens de redactie van ons blad spreken we bij deze ons hartelijk medeleven uit met de hoogleraar, die met ingang van 1 september emeritus wordt. En we zijn er van verzekerd, dat we ook de tolk zijn van de zeer brede kring van lezers van ons blad.

Men is in onze kerken nog wel eens gewoon ons blad, Opbouw, te betitelen als „afbraak”. Nu, professor Veenhof behoort

niet tot de slopers van ons Gereformeerde kerkelijk leven. Hij heeft het historisch Gereformeerde hartelijk lief. Omdat hij het waarlijk kent. Hij behoort onder ons tot de zeldzame kenners van Calvijn en de andere reformatoren. Hij kent hun betekenis voor de ontwikkeling van kerk en theologie. Is als weinige anderen op de hoogte van de Nederlandse kerkhistorie van de vorige eeuw, van de feiten, de motieven, de geschiedenis van de Afscheiding en de Doleantie. Het is die band aan het historisch Gereformeerde leven, die hem in 1944 niet zonder harde innerlijke strijd deed besluiten zich vrij te maken van de besluiten en handelingen van de destijds synoden. Niet omdat hij „naar verandering stond”, maar omdat hij historisch-Gereformeerd wilde blijven. Zijn benoeming tot hoogleraar werd door hem — ik heb dat van zeer nabij meegemaakt — alles behalve in een hoerastemming van „Es ist erreicht” en per kerende post aangenomen. Hij wist maar al te goed welke eisen zulk een ambt stelt. Ik denk hier aan een woord van de oude Sikkels, met wie Veenhof zich zo congeniaal weet: Juist de begaafde twijfelt soms aan zijn talent. Toch nam Veenhof de benoeming aan. En hij heeft zijn ambt als hoogleraar op eervolle wijze vervuld. Zijn rectorale oraties legden van zijn wetenschappelijk werk, zijn zin voor de historie en zijn liefde voor de reformatorische beginselen, zijn kennis van de Schrift en zijn trouw aan de belijdenis van de Gereformeerde Kerken een ondubbelzinnig getuigenis af.

Daarvan getuigt ook het feit, dat de deputaten-curatoren der Hogeschool hem zijn emeritaat op eervolle wijze verleenden.

Moge het professor Veenhof gegeven zijn nog goede jaren voor kerk en hogeschool te beleven en moge hij in de komende jaren die rust vinden, die hem in de laatste jaren zo zeer ontbrak.

Zij het hem gegeven, nu zijn mond in de collegezaal niet meer zal worden gehoord, met de pen nog veel voor de kerken te mogen doen.

De HEERE make alles wel.

KERKELIJKE STORM

De in verschillende kerkelijke bladen bestaande rubriek: kerkelijk leven, kan in deze tijd gevoegelijk worden omgedoopt in: kerkelijke storm, want het is één en al storm wat de kerkelijke klok slaat.

Een storm, in zijn ævaarlijkste vorm, nl. die van een windhoos, ruïneerde vorige zomer in enkele minuten een dorp in de Betuwe. Nu, enkele maanden later, schijnt de schade reeds bijna hersteld te zijn. Of de schade die de storm, die ook een windhoos schijnt te worden, in de kerken dreigt aan te richten, ooit weer hersteld zal kunnen worden? Het is onwaarschijnlijk. Het is alleen mogelijk wanneer Christus zelf over de kerkelijke wateren komt aanwandelen om de storm te stillen.

De oorsprong en de grondslag van de in 1944 ontstane vrijgemaakte kerken schenen voldoende waarborg te bieden voor een vruchtbaar en vreedzaam kerkelijk samenleven. Niet alleen immers was er de gemeenschappelijke band aan de belijdenis, maar ook

P. Pel

die voor God niet kunnen bestaan. Daartoe zijn o.a. te rekenen allerlei vormen van dwang en laster jegens hen die, hun geweten toetsende aan Gods Woord, een ander standpunt menen te moeten innemen aangaande zaken die een persoonlijke beslissing toelaten, omdat zij een deel zijn van de vrijheid die een christen heeft. Dwang werkt dan gewoonlijk het omgekeerde uit van wat men wil bereiken. Onder deze dwang valt natuurlijk ook het misbruik van kerkelijke tucht. „Niet door kracht of geweld, maar door mijn Geest zal het geschieden”.

Professor K. Schilder en anderen waarschuwd, maar het mocht niet baten. Met mooie en minder mooie middelen ging de meerderheid de minderheid te lijf, met als gevolg dat de laatsten hoe langer hoe meer verbitterd werden, omdat zij, hoezeer zij ook

volhielden dat ze niet anders verlangden dan volwaardige leden van de vrijgemaakte kerken te zijn, nauwelijks getolereerd werden.

Langs deze weg ongeveer zijn we in het moeras geraakt waarin we ons nu bevinden. Is er nog een uitweg? Bestaat nog de mogelijkheid de vrede en aangename rust te herstellen?

De kerk is enerzijds sterk omdat zij een schepping is van God, die niet laat varen het werk Zijner handen. De kerk is anderzijds teer, en wordt licht beschadigd wanneer mensen daarin eigenwillig te werk gaan.

Paulus werd, zoals we lezen in 1 Corinthe 1, ook geconfronteerd met onenigheid in een gemeente waarin scheuringen waren ontstaan doordat een deel van de leden de leuze aanhief: ik ben van Paulus, een ander deel: ik ben van Apollos, een derde groep: ik ben van Cephas, en weer anderen: ik ben van Christus. Hoezeer Paulus door deze verdeeldheid was aangegrepen, blijkt wel daaruit dat hij, onmiddellijk nadat hij de zegengroet heeft uitgesproken, overgaat tot bespreking van de zaak die hem zozeer ter harte gaat: de eenheid van de gemeente. En hij reageert buitengewoon fel op de aangeheven leuzen.

Eén groep van de aanheffers van leuzen noemde zich naar Paulus zelf. De verzoeking voor Paulus om deze groep te prijzen en in het gelijk te stellen, in tegenstelling met hen die zich naar Apollos en Cephas noemden, was stellig aanwezig. Want was hij zelf niet de geestelijke vader van de gemeente? Was niet door zijn prediking van het evangelie de gemeente ontstaan? Het waren, menselijkerwijs gesproken, zijn geestelijke kinderen. Dat ze zich naar hem noemden, kon hem, zouden we zeggen, niet anders dan grote voldoening schenken. Maar — het tegendeel is waar. Op scherpe toon vraagt hij: Is Paulus voor u gekruisigd? Of zijt gij in de naam van Paulus gedoopt? Hij verwijst hen onmiddellijk naar Christus die de inhoud van zijn prediking is geweest. Alleen door niemand anders dan Christus in het centrum te stellen is er eenheid mogelijk, en kan zowel in Corinthe als in Nederland de eenheid hersteld worden.

Als zij die zich onder ons als leiders van de kerken beschouwen dat ten volle beseffen, zouden ze niet om allerlei betrekkelijk bijkomstige kwesties de kerkleden uiteendrijven en tegen elkaar in het harnas jagen. Dan zou

de angst om de eenheid der gemeente te verstoren hen er van weerhouden stad en land af te reizen om schismatische vergaderingen te beleggen waar als één van de voornaamste onderwerpen de vraag in het geding is hoe we de vrijmaking van 1944 moeten benoemen.

Wanneer die „leidslieden” er naar zouden streven als echte vredesapostelen op pad te gaan en de gemeenteleden op te wekken elkaar als broeders in Christus te aanvaarden ondanks enkele meningsverschillen, zouden ze meer in de geest van Paulus handelen dan ze nu doen; nu ze een bepaald, hun welgevallig deel van de gemeenteleden aaien als schapen, en een ander deel verjagen als onwelgevallige bokken.

Paulus moet niet alleen aanvaard worden wanneer hij spreekt over de heilsgelijken van het geloof, maar ook nagevolgd worden in de leiding die hij geeft wanneer er moeilijkheden zijn in de gemeente. Alle kleingeestige snoeverij tegen elkaar smelt weg als sneeuw voor de zon wanneer de leden elkaar primair zien als broeders in Christus. Doet dat dan ook, zegt Paulus.

Het schijnt me meer een schande dan een eer voor professor Kamphuis wanneer men hier in Kampen geregeld hoort spreken over „de kerk van Kamphuis”. En het is niet alleen „de wereld” die zo spreekt en er het zijne van denkt, maar ook kerkleden gebruiken die benaming en voelen zich safe achter die naam. Hoe denkt professor Kamphuis zelf hierover? Het is niet waarschijnlijk dat hij er zich over verheugt. Maar heeft zijn optreden er niet alle aanleiding toe gegeven?

Paulus wilde niet anders zijn dan een nederig dienstknecht van Christus en hij gaf zich geheel aan de verkondiging van het evangelie van Christus, en zijn blijdschap was vervuld wanneer hij een gemeente in liefde en enigheid des geloofs zag groeien en bloeien en er geen strijd was om beuzelingen.

Ons kerkscheepje is in een gevaarlijke storm geraakt. Na de vrijmaking met ons scheepje van wal stekende, hadden we mischien wel de moed samen te zingen: Scheepje onder Jezus' hoede, met Zijn kruisvlag hoog in top; en: we hebben 's Vaders Zoon aan boord. Maar nu? Er is mouterij aan boord; een deel van de bemanning tracht een ander deel, als was het ballast, over boord te gooien. En het lied is verstomd.

manco, een stuk ont-menselijking, dat schrikbarend is.

Mag ik eens een paar concrete dingen noemen?

Waar zoeken wij onze vrienden? Is het niet veelal zo dat we na de breuk van 1944 heel moeilijk meer als vrienden kunnen omgaan met synodaal-gereformeerden? Het is alsof we niet meer weten wat we met hen te bepraten zouden hebben. Dat ligt niet alleen aan de kerkelijke gescheidenheid; laten we ons dat niet wijsmaken. Want onder elkaar doen we net zo: we zoeken onze vrienden in eigen kring. Met hoeveel Reformatie-aanhangers zijn wij Opbouw-lezers bevriend? Kunnen we nog wel eens een gezellige avond of een goed geestelijk gesprek hebben met broeders uit dezelfde gemeente met wie we van mening verschillen over kerkelijke zaken? Laten we eerlijk zijn: we draaien om elkaar heen, en laten elkaar eigenlijk links liggen. En zo is er vervreemding en wantrouwen gegroeid, voor we het beseffen, en is er geen aanvoelen en verstaan van elkaar meer mogelijk.

Een ander punt: is het u ook wel opgevallen hoe in gesprekken, op de kansel en in de pers de andere partij in kwaad daglicht wordt gesteld zonder dat wij protesteren? Wij protesteren namelijk alleen als onze eigen mening onrecht wordt aangedaan. Hoe gemakkelijk nemen we iets slechts aan van de tegenpartij, ja hoe vaak genieten we eigenlijk van staaltjes van slechtheid die van de anderen beste gegeven worden. Het is gewoonte onder ons geworden dat in de pers en zelfs op de kansel alleen maar slechte dingen verteld worden van de synodaal-gereformeerden; iemand die met instemming iets goeds van die kerken zou verhalen, wordt verdacht van onnette sympathieën. En hoe bont het ook gemaakt wordt, het heeft me vaak pijnlijk verbaasd dat er nooit eens spontaan geprotesteerd werd tegen allerlei scheve voorstellingen, verdachtmakingen en tendentieuze berichtgeving over andere kerken. En op gelijke wijze is er bij ons geen verontwaardiging wanneer aan het standpunt van onze kerkelijke tegenpartij grof onrecht wordt aangedaan, wanneer gesuggereerd wordt dat minder edele motieven ofwel verblindings bij een deel van onze medebroeders aanwezig is.

Ik dacht dat we ons allemaal wel diep konden schamen als we zien tot welk een laag ethisch peil we zijn afgezakt, als we beseffen welk een rol partijzucht, wantrouwen en zelfrechtvaardiging bij ons spelen. We weten het theoretisch zo goed, maar geldt Christus' woord ook niet voor ons dat we anderen zware lasten opleggen, die we zelf met geen pink aanroeren? In al deze dingen ervaar ik toch een religieus-ethische ingezonkenheid, die al ons groep over Schriftgetrouwheid en al ons

Katholiceitsbesef

(I)

Wie discussies heeft gevoerd of meegeemaakt tussen voor- en tegenstanders van de „doorgaande reformatie”, is waarschijnlijk meermalen onder de indruk gekomen van de vruchteloosheid van dergelijke gesprekken tussen broeders van hetzelfde huis. Er worden over en weer argumenten op tafel gelegd, die kennelijk alleen maar overtuigend zijn voor de spreker zelf, maar waar de gesprekspartner ongevoelig voor is. Ik dacht dat dat ook vaak zo verwonderlijk niet is. Wij worden eigenlijk pas gevoelig voor argumenten, wanneer we in ons hart het er al mee eens zijn, of op zijn minst twijfelen. Maar doorgaans veranderen wij pas van overtuiging op andere dan verstandelijke motieven; persoonlijke ervaringen en ontmoetingen, teleurstelling en kwade bejegening, een botsen met de feitelijke werkelijkheid, dat zijn de dingen die doorgaans onze denksfeer bepalen en richten. Met andere woorden: niet de theorie, maar de praktijk; niet het verstand, maar het gevoel; niet de overtuigingskracht, maar het milieu bepalen maar al te vaak ons denken, en dan pas gaan we de werkelijkheid zien door de bril die we ons hebben opgezet. We beoordelen niet koel en objectief alle feiten, maar we selecteren ze onbewust. We onthouden de feiten die indruk op ons maken omdat ze ons in onze overtuiging sterken, en

we vergeten de feiten die daar minder goed mee in overeenstemming zijn. En zo wegen en beleven we dezelfde situatie vaak geheel verschillend, omdat ons hart er in verschillende zin in betrokken is.

Daarom doorbreken we onderlinge tegenstellingen niet met discussies, en overtuigen we elkaar zo moeilijk. Daarvoor is dan iets hevigers nodig, iets wat ons persoonlijk ráákt, dat ons existentieel na aan het lijf komt. Als gereformeerden hebben we echter nooit veel waarde gehecht aan de gewone menselijke en gevoelsmatige kant van onderlinge strijd. We hebben altijd „krachtdadige bekeringen” gewantrouwd; we vinden dat we „met bedoelingen niets te maken hebben”, alleen met wat de ander dan toch maar gezegd of geschreven heeft; we vragen elkaar om „Schriftbewijs” (een meer gereformeerde dan bijbelse term), maar accepteren het geleverde Schriftbewijs van de ander nooit; we zijn koppig van ervaringen en bevindelijkheid als zijnde subjectivisme, maar voelen ons thuis bij fiere woorden als: „daar staat (toch maar) geschreven” en „daar is (toch maar) geschied”.

En ondertussen is er een bepaald zintuig bij ons afgestompt en ingedut, omdat we het niet gebruiken: het zintuig van het gevoel voor menselijke verhoudingen, voor wat de ander ten diepste beweegt, voor een zich inleven in de ander en zijn achtergrond, opvoeding, milieu en ervaringen. De wereldlijke rechter betreft al deze factoren in zijn vonnis; welke kerkelijke vergaderingen doet dit?

Waar het bij ons aan mankeert, is niet allereerst de rechtzinnigheid, de begeerte om naar de Schrift te spreken, de oprechte overtuiging, maar het begrip en de liefde voor de medemens en medebroeder, onafhankelijk van de vraag of hij gelijk of ongelijk denkt over kerkelijke zaken. En daarin zit een ethisch

P. G. Smelik

vertrouwen in de ware kerk tot een aanfluiting maakt. Ik denk wel eens: zouden we nu al een generatie lang zó opgevoed zijn in een strijdhouding, in slechte strijdmethoden en in zelfrechtvaardiging, dat we uit het oog verloren hebben wat werkelijke broederschap betekent, wat solidariteit betekent, wat waarschijnlijk kerk-zijn betekent, in het aangezicht van de God, Die al zijn kinderen verlost heeft uit genade om hen tot één volk, één gemeenschap samen te voegen?

Ik kan me voorstellen dat sommige lezers even willen nakijken of dit artikel toch niet door een dominee met toevallig dezelfde naam geschreven is. Daarom haast ik me om te zeggen dat deze ontboezeming mij van het hart moest, omdat ik ervan overtuigd ben dat hier niet alleen ons grootste manco ligt, maar ook de oorzaak van onze huidige kerkelijke verwarring en onmacht. Vandaar de titel, waarover ik in een paar artikelen wat wil gaan schrijven; een titel die ook had kunnen luiden: Het gemis aan katholiceitsbesef. Onder katholiceitsbesef versta ik dan het besef van het zich verbonden weten met de medegelooven.

D. W. L. Milo

Over koetjes en kalfjes gesproken

Hebt u wel eens een wagenvrucht mest voor uw verjaardag gekregen? Waarschijnlijk niet — want dit cadeau is onder ons nog niet populair. Maar wat niet is kan komen. Luister.

Het is voorjaar, de tuin wordt verzorgd, de schapenweidjes zijn rijkelijk van kunstmest voorzien. (Een voor een natuurlijk, en de kunstmest moet goed ingeregend zijn eer de schapen er in mogen.) Nu viel het oog van onze tuinman Gart op de oude boomgaard, ons „hertenkampje”. Daar moest ook nodig wat aan gebeuren, vond hij, wilden de dammetjes genoeg gras krijgen. Maar geen kunstmest, want anders zouden de hertjes aan de dunne geraken.

Dies bestelde hij Aalt: die moest maar eens wat vloeibare stalmest brengen. En Aalt kwam in levende lijve, gezeten op zijn gierwagen als een vorst op zijn troon; getrokken door Bruun, die ook al een air aanneemt, of hij vroeger in 's Konings Stallen stond. Het grote hek mocht open en Aalt reed zijn kostbare last voorzichtig binnen. In één hand de leidsels van Bruun, in de andere de scepter, waarmee hij de gierkraan hanteerde. Hij mat de oppervlakte, maakte een plan de campagne, reed als een Minister van Distributie de boomgaard op en neer, en achter uit zijn wagen stroomde de kostelijke koemest als een gouden regen neer. De zon scheen er op, en het hertenkampje stond te lachen om deze geurige zegen. De herten en konijnen maakten dat ze wegkwamen. Alleen Dorus, de schildpad, kwam traag een kijkje nemen. En eindelijk, als de douche ophield, haalde Aalt een tweede en nog een derde tankwagen vol.

Zo, en dat zit erop. Vijftienhonderd liter kostelijke vloeibare mest, waar niet mee geknoeid is. En hoeveel water zit daar nu bij? Geen druppel, zegt Aalt geraakt; ik heb het zelf uit de gierkelder gepompt. Nee, Aalt is niet als zijn buurman, Die heeft de gierkelder zo laag liggen, dat het hemelwater er in loopt. Waardeloos is dat. Driemaal zoveel werk. Maar Aalt levert onversneden koemest. En Bruun, die plezier in zijn werk heeft, voegt daar nog een bescheiden dosis paardemest aan toe. Nu ja, bescheiden...

En wat gaat me dat kosten, Aalt? Aalt denkt diep na. Dan lichten zijn ogen. Het zal niet veel kosten, denkt hij. Waarom niet? Nu — is mevrouw niet jarig geweest deze week? Mevrouw bloost: het is dus een verlaat verjaarsgeschenk! Hartelijk dank, Aalt. Zulk een voedzaam reukoffer!

De Aalt. Hij heeft met Bruun en Jan en Tijmen onlangs op de voorpagina van De Boerderij gestaan. Een foto als een schilderij van Mauve. Maar Aalt spuwt zijn tabakssap weg: een snertfoto, nog wel van achteren genomen!

Ja, Aalt heeft zo zijn eigen mening wel. Zo over stalmest bijvoorbeeld. Daar gaat niets boven, zegt hij. Die kunstmest is eigenlijk vergif op het land. Er gaat toch niets boven stalmest, gelooft meneer ook niet? Maar meneer bewaart zijn geloof voor belangrijker dingen. Gart schiet ervan in de lach. Hij vraagt: waren die wagen nu wel alle keren goed vol? Aalt dreigt er in te lopen, maar hij ziet dat het vanavond gaat regenen, en dat is

goed voor het hertenkampje en nu zijn alle partijen het weer eens. Want regen heet op de Veluwe hemelwater; zo wordt een koe nooit getroffen door de bliksem, maar wel door het hemelvuur.

En alles moet van boven komen.

Stel u voor dat Gart vorig jaar zijn huisje had verhuurd aan een familie, die bij de eerste de beste regendag ging zeuren over dat rotweer-hier. Gart had gezegd: beste mensen, maar als het elke dag zonneshijn was kon de groente niet groeien. Zie, dat is zo Garts agriculturale wijsheid. Maar de moeder van het gezin had gezegd: nou dan konden we toch zeker wel blikgroenten eten? Nee, daar zou Gart nooit op gekomen zijn!

In de keuken wordt uitvoerig thee gedronken. De deur blijft open staan, want Bruun krijgt geen thee en wordt ongeduldig. Zo nu en dan verheft Aalt zijn sterke stem met macht — en dan staat Bruun weer stil, verdraaid nog aan toe.

Morgen wordt het kind van Alie gedoopt, weet iemand te zeggen. Ja, dat is waar. Toch zeker niet in Elspeet? vraagt Gart. Nee, niet in Elspeet. Gelukkig maar. Gart denkt aan vroeger, toen Beertje haar zoon Gradus ten doop hield in Elspeet. Gart was er bij geweest. Heel de kerk keek naar Beertje, want Beertje — dat zondige schepsel — had wel een kind maar geen man. En toen de dominee de doopvragen aan Beertje ging stellen, had hij door de kerk gedonderd: gij hoer! sta op!

Gart vindt dat maar onbarmhartig christendom. Schelden kan altijd nog, vindt hij; maar van genade leven, dat kunt je niet vroeg genoeg leren. En hij is blij, dat Alie haar kind elders kan laten dopen. Alie is net als Beertje vroeger was: ze wou wel graag een kindje hebben, maar toen het op trouwen aankwam bleek haar vrijer een doodgewoon schoffie te zijn, dat nog meer ijzers in het vuur had. Toen kreeg Alie geen verlof haar leven en dat van haar kind te koppelen aan dat van een schoffie. Gart kan dat verstaan van de ouders, en wel waarderen ook. Maar Aalt vindt het nog niet makkelachtig.

Daarom begint hij maar weer over de tuin. Dat die er nu zo mooi bij staat, verdraaid nog aan toe. Of Gart dat alleen voor elkaar gekregen heeft? Nee, zegt Gart, ik heb een goed knechie; en hij kijkt naar mevrouw, die als lid van de werkende stand ook haar aandeel in de tuin bijdraagt.

Maar Aalt heeft gelijk, als hij de tuin prijst. De azalea mollis bloeit al, en verspreidt een bedwelmend parisijs parfum. De sering voegt daar een beschaafder geur aan toe. Daar kan de hele gierkelder van Aalt niet tegen op. De lariksen hebben hun groen gezet: exotisch groen, uit Japan geïmporteerd. En het sierappeltje, zo'n dwergboompje, staat mateloos te bloeien en trekt de aandacht van elke gaande en komende man. Ook al van een japans akwarel weggelopen. De gazons zijn voor het eerst dit jaar geschoren en staan er nog wat pril en onwennig bij. De dahliaknollen zitten al in de grond, hopen

dat de ijsheiligen hen met rust zullen laten. Hier en daar geeft een bosje fel purperen tulpen een vreugdig accentje aan een nog wat dorre aarde. Maar de heesters zijn al op kleur, de sparren schieten helder groene loten uit, en het vijvertje staat een smaldeel goudvissen roerloos schoon te wezen. Daarachter: de coulissen van donker dennegroen, bewegelijke sparren, ranke berken en bronskleurige Amerikaanse eiken. Aalt heeft gelijk. De tuin staat er mooi bij, zegt hij. Verdraaid nog aan toe.

En Gart is naar zijn oude broer in het ziekenhuis geweest. Ja, je zult vreemden in het ziekenhuis bezoeken, en je eigen broer niet? Ook niet als je een paar jaar geen woord met hem hebt gewisseld? Dat kan niet. Want ziekte rijmt op sterven-en-voor-God-verschijnen. Gart moest er niet aan denken, dat hij zijn broer zou verliezen, voor ze zich verzoend hadden. Dus sprong hij op zijn brommer en haastte zich naar zijn broer, bereid om de minste te zijn.

Zijn broer lag naar hem uit te kijken. Eindelijk — zei zijn broer. Meer woorden waren er niet nodig.

Dat zijn zo de kleine zaken, die wij hier op de Veluwe meemaken. En hiervan te vertellen is een exquisite vreugde.

Er zijn soms lezers van dit hoogstaande blad, die de diepere zin van onze verhalen naspeuren. Echte diepzeevorsers, die beter in de badkuip kunnen duiken. Ze zoeken overal wat achter, menen in elke zin een confessioneel artikel te zien beleden, of een dogma bestreden; in elk woord tenminste een rebus van de benzinepomp terug te vinden. Een jong theoloog stond erop, onze verhalen in de fabelstand te verheffen; de goeierd. Een diepernstig ouderling ving aan een reeks bezwaarschriften op te stellen. Deze moeilijke bezigheid hebben mensen de kinderen Gods opgelegd, om zich daarmee te bekommeren. En op de laatste ledenvergadering van onze persvereniging was een bejaarde guit, die zich afvroeg: waartoe deze verhalen eigenlijk in een degelijk blad dienden? Ja, dat is ook ons niet geopenbaard. Maar hij scheen niet te begrijpen, dat de redactie toch moeilijk van tijd tot tijd een paar kolommen blanco kan afdrucken.

Voor al deze ernstige zoekers gaat vandaag het licht op.

Onze verhaaltjes zijn géén fabels, géén rebusen, géén gelijkenissen. Ze zijn totaal onbelangrijke bladvulling. Zelf slaan wij ze altijd over. En dat kunt u beter ook doen. Ze vormen alleen een adempauze tussen alle frontberichten. Een zangeres als Vera Lynn, een dirigent als Sir Malcolm Sargent, bereiden in de laatste wereldoorlog de fronten: om enig soulaas te brengen. Om het geloof levendig te houden: dat naast alle ernstige bezigheden, welke God de mensenkinderen geeft om zich daarmee te bekommeren, ook nog kleinigheden als schoonheid, harmonie en vredige vreugde bestaan.

Want is het leven niet belangrijker dan de strijd? Is de mens niet belangrijker dan een reeks ideeën? Moet elke kolom van een kerkelijk blad dan per se gevuld zijn met feitelijk materiaal, beginselen, kerkrecht, voorlichting en explosieven? Geloof het maar niet.

Slechts zelden spreekt iemand echt „woorden als van God”, waarop het even stil wordt. Maar meestal kennen wij ten dele en profiteren ten dele. En vrijwel altijd is een met zorg en verve voorgedragen opinie slechts een enkel facetje van de besproken zaak.

En daarom maar niet schrikken, wanneer tussen de strijdbazuin en het geschutvuur door de stem van de wielewaal eens klinkt. Of wanneer door deze diepernstige kolommen eens een veluwse flierefluiter zit te kwetteren. Maar overigens is hiermee zijn reeks afgesloten. De fabels van D.W.L.M. nemen een einde.

BOEKBESPREKING

EEN „NEW” KERKELIJK „BIGIN”

Verschillende gemeenten en vele leden van onze vrijgemaakte Gereformeerde Kerken bevinden zich in een situatie die hen dringt om een keuze te doen tussen een meedoen met een duidelijk sectarische richting in eigen kerkverband en een overgaan naar de synodaal Gereformeerde Kerken, waar een grote onzekerheid heerst over allerlei problemen van belijdenshandhaving en Schriftkritiek en waar men waarschijnlijk weinig gehoor zal vinden voor het eigen karakter van de vrijmaking. In deze situatie, die naar beide zijden weinig perspectief biedt, kan het van belang zijn eens een Christelijke stem te horen uit een ander land over de mogelijkheid van bijbels-christen zijn in deze periode van de wereldgeschiedenis.

Lesslie Newbigin is 23 jaar presbyteriaans zendeing in India geweest. Hij is thans bisschop van Madras van de Verenigde Kerk van Zuid-India. Uit zijn boek: **Honest Religion for Secular Man** blijkt dat hij een gelovig christen van Calvinistisch stempel is. Zijn boek werd in het Nederlands vertaald en in 1968 uitgegeven in de Aula serie onder de titel **Godsdienst in een geseculariseerde wereld**, Aula no. 357, prijs f 2,50. Voorzover mij bekend het eerste echt gereformeerde boek in deze serie.

In de eerste plaats gaat Newbigin in op de secularisatie als de vrijmaking van allerlei religieuze machten, instellingen, ordeningen zowel in de wereld van de vreemde religies alsook in onze westerse wereld met zijn christelijk-godsdiensstige instellingen en overheden, dominerende predikheren en synodale rabbi's. Newbigin toont de betekenis van de zending voor deze secularisatie en wijst op de gevaren. In de eerste plaats gaat de mens zich ook vrijmaken van het gezag van Gods Woord, en vervolgens dreigt het enorme gevaar van nieuwe, totalitaire ideologieën, die de vrijgemaakte mens nog erger knechten dan de thans opengebroken wereldreligies dat vroeger hebben gedaan.

Vervolgens geeft Newbigin een kritische beschouwing van christelijke antwoorden op de secularisatie, dat wil zeggen een kritiek op de duitser R. Bultmann en zijn school, op de amerikaan P. van Buren en op de engelse bisschop J. A. T. Robinson, de auteur van *Honest to God*. Deze kritiek is centraal bijbels.

Newbigin doet zijn naam eer aan (a new beginning, een nieuw begin in de hoofdstukken III. Het kennen van God; IV. Gods volk zijn; en V. Leven voor God. Het is met name hoofdstuk IV over de kerk, — Gods volk zijn — dat voor vrijgemaakt-gereformeerden ontdekkend is. Newbigin aanvaardt dat de Kerk de vergadering van gelovigen is, maar dan als verzamelplaats, niet als afscheiding. De Kerk heeft wel geluisterd naar de woorden: „Kom tot Mij”, maar veel te weinig naar de woorden: „Ga — en Ik ben met u!” Ze heeft de uitverkiezing uitgelegd als zou ze een bijzonder voorrecht zijn in de betrekking tot God, in plaats van te zijn gekozen voor een bijzondere verantwoordelijkheid voor andere mensen tegenover God. De Kerk heeft zichzelf meer gezien als een instelling dan als een demonstratie van Gods verlossende genade voor alle mensen (blz. 107).

In dit boek staan vele striemende opmerkingen, voor anderen maar ook voor ons. Zoals: een erediens die de gedachten der mensen afwendt van de bekommernis om Gods wil in de wereld naar een uitsluitend bekommerd zijn om de zaligheid van de kerkgangers, is een heidense erediens (blz. 156). De centrale boodschap van dit boek vinden we in de volgende uitspraak: „Het is de glorie van het christelijke Evangelie dat het spreekt over Iemand die een en al heerlijkheid en een en al welwillendheid is, zoals de wereld niet is, maar die de wereld zo liefhad dat Hij zich tot het uiterste ontledigend uitstortte, opdat de wereld vol zou zijn van zijn heerlijkheid” (blz. 159). Het is een boek geschreven door een christen die tracht te begrijpen wat er gaande is in de wereld, vanuit het oogpunt van de openbaring van God in Jezus Christus.

Om deze redenen meen ik op dit goedkope, zeer belangrijke boek te moeten wijzen. De aula-serie geeft wetenschappelijke pocketboeken. In-

dien het boek voor sommigen te moeilijk is, dan verdient dit boek een plaats op de lijst van samen te lezen en te behandelen boeken in verenigingsverband, als studie- of Evangelisatiegroep, of misschien ook op de catechisatie voor ouderen.

J. Stellingwerff

Leon Uris, Topaz. Roman. Hollandia, Baarn.

Een roman van de bekende schrijver (Exodus, Mila 18, Armageddon), die speelt in de wereld van spionage en contraspionage, zich concentreert rondom het Cuba van Fidel Castro en vertelt hoe een russische spion weet door te dringen in de geheime franse inlichtingendienst van generaal Le Croix. Het boek is zo levendig geschreven, dat bij het lezen het vermoeden rijst, dat hier een man aan het woord is, die de werkelijkheid kent. Bij mij rees het vermoeden dat die generaal Le Croix wel eens De Gaulle zou kunnen heten, de man van het Lotharingenkruis. De schrijver doet aan zijn boek de opmerking voorafgaan: „De mogelijkheid bestaat dat in het heden levende personen, die overeenkomstige functies vervullen, worden aangezien voor figuren in deze roman. Dat is dan volkomen toevallig en onbedoeld.” Thans is echter gebleken, dat het niet toevallig is: Elseviers Weekblad van 27 april en De Telegraaf van dezelfde datum onthulden, dat deze „roman” geromanceerde historie geeft: het is reportage van feiten: Le Croix is De Gaulle. Het boek wint daardoor in zoverre aan waarde, dat we hier een inzicht krijgen in de wereld van spionage en contraspionage, de onmisbare instrumenten van de internationale politiek, met de grote ethische gevaren waaraan de spelers op dit tournooiveld zichzelf en anderen blootstellen. Stichtelijke lectuur is het niet, maar het boek doet ons zien in wat voor wereld wij leven en wat voor boosheden de politiek begeleiden.

G. Visee

Robert Etienne, Het dagelijks leven in Pompeji, Hollandia, Baarn.

De schrijver doet in dit werk (382 blz.) het dagelijks gebeuren in de stad, die in 79 na Christus onder de lava werd bedolven, voor ons herleven. Tal van foto's en tekeningen illustreren het werk. In meer dan een opzicht boeiend en interessant. Ook uit dit oogpunt, dat we hier een werk voor ons hebben, dat ons terugvoert in de tijd, waarin het evangelie zijn loop begon in deze wereld. Het vertelt ons o.m. van de verering van de keizers, de steen des aanstoots voor de jonge christelijke gemeenten, over het politieke leven in die tijd, het zakenleven, de arbeiderswereld, de godsdienst, de inrichting van huizen en tuinen, de schilderkunst, de opbouw van de stad, de opvoeding en de cultuur, de sport. Met bijzondere belangstelling lezen we Boek II, Hoofdstuk 5: „De Godsdienst”, het geeft inzicht in wat we lezen van Paulus' verbazing in Athene over het feit, „dat de stad zó afgodisch was”. Het blijkt dat ook het leven in Pompeji daaraan laboreerde: een wonderlijke vermenging van boosheid en godsdienst, een leven zoals de apostel ons tekent van dronkenschap, slaapkamers en ontucht. De schrijver van dit boek heeft daar niets van gezien. Hij oordeelt dat Pompeji „een vrome stad” was en schrijft van de bewoner van die stad: „Hij had in ieder geval de gewoonte te bidden en het was zeker geen goddeloze stad, geen Sodom of Gomorrha, die de goden van de Olympus of de god der christenen in 79 wilden straffen”. Wat de Schrift in Romeinen 2 ons vertelt is anders. Al past het ons niet een oordeel over de ondergang van deze stad te geven alsof wij in Gods verborgen raad hadden gezeten, er gaat hier een wereld voor ons open, waarover de toorn Gods van de hemel geopenbaard wordt. Aan ieder, die belangstelling heeft voor de antieke wereld bevelen we kennismaking van dit boek aan. f 18,50.

G. Visee

M. Mulder, Zo leefde Rembrandt in de gouden eeuw. Hollandia, Baarn.

De stroom van Rembrandt-literatuur is door dit werk verrijkt. De auteur is een Rembrandt-kenner: hij was jaren lang conservator van het Museum Het Rembrandt-

huis te Amsterdam, en zijn werk werd ingeleid door een even bevoegd man, dr. A. van Schendel, hoofd-directeur van het Rijksmuseum. De auteur heeft 36 jaar dagelijks met Rembrandt's werk verkeer. Hij koos voor zijn werk een geheel eigen opzet. Hij schreef niet een roman, ook niet een histoire romancée, maar laat de grote kunstenaar voor ons oprijzen midden in de boeiende geschiedenis van Holland en van Amsterdam in de zeventiende eeuw: ge ziet hier de schilder van het chiar' obscuro, de etsen en tekenaar in en om Amsterdam aan het werk, met zijn portretten van Saskia en Hendrickje, zijn moeder en kinderen; de schilder van de amsterdamsche kooplieden en hun vrouwen, de staalmeesters, de korporaalschap van Banning Cock, de tekenaar van het landschap, de tovenaars met de etsnaald. De beschrijving van de estech-niek (145 v.v.) is boeiend; prachtig het hoofdstuk, gewijd aan de korporaalschap: de Nachtwacht (VI, 199-223), dat een kostelijke analyse geeft van dit Schuttersstuk. Daarvoor doet het hoofdstuk over de zelfportretten niet onder (VIII, 277-299). Om maar te zwijgen van de bijbelse onderwerpen. Kortom, het is winst dit boek te bezitten. Het geeft een overvloed aan illustraties, en het is een compleet raadsel dat de uitgeefster dit met ongewone zorg uitgegeven werk voor de prijs van f 18,50 op de markt kon brengen.

Hartelijk aanbevolen!

G. Visee

DE REDACTIE ONTVING

Jaarverslag 1967 van de Nederlandse Vereniging tot bevordering van de zondagsrust en de zondagsheiliging, gevestigd te Ede. Correspondentieadres: Const. Huygensstraat 6, Barneveld. Ledenadministratie: Accacialaan 5, Hamersveld.

Er is veel in dit verslag dat aanspreekt. De zondagsrust en de zondagsheiliging is een goede zaak. Er is over dit onderwerp in ons blad een en ander maal geschreven. Of de vereniging genoeg nagedacht heeft over de tekst „Laat dan niemand u blijven oordelen inzake eten en drinken of op het stuk van een feestdag, nieuwe maan of sabbat, dingen, die slechts een schaduw zijn van hetgeen komen moest, terwijl de werkelijkheid van Christus is”, is wel een vraag die opkomt bij het lezen van dit verslag.

A.

HULPBEHOEVENDE STUDENTEN

Vierde verantwoording

De dinsdagmorgen begon, op 4 mei dus, al weer goed. Ik ontving van H.v.d.B. te Z. (907148) f 5,—. En kreeg van de toch reeds kleine, door de kerkelijke scheurmakerij nog weer eens gehalveerde gemeente van H. de toezegging van de zending van een gehouden collecte, groot f 18,55, met een preekverzoek: Ik zal m'n best doen!

Woensdag 15 mei f 55,—. Aldus: f 25,—, gestort door K.K. te H.; f 10,— van T.U.V. te S. (916642); f 10,— van D.v.Z. te S. en f 10,— van N.N. te Gr.

Donderdag 16 mei weer twee: Mw. A.Cl.v. d.W. te G. f 15,— en P.d.V. te E. f 10,—. Samen f 25,—.

Vrijdagmorgen ontving ik de collecte van de kerk van H. f 18,55 en f 10,— van J.B. te M. (resp. 43012 en 45304). Samen f 28,55.

De zaterdag bracht nog 2 overschrijvingen: f 10,— van H.A. (59480) en f 5,— van M.B. te O. (993776). Samen f 15,—.

Dat is in totaal f 5,— + f 55,— + f 25,— + f 28,55 + f 15,— = f 128,55.

Hartelijk dank voor de geboden hulp.

Het was, al ben ik bijzonder dankbaar voor de geboden hulp, in vergelijking met de vorige weken een beetje een „stille week”. Komt dat misschien, omdat in het nummer van 10 mei geen verantwoording stond?

Dan nog iets: ik heb tot dusver, een enkele uitzondering daargelaten, allemaal groot geld ontvangen. Ik heb het kleine gemist. En wil er in alle bescheidenheid aan herinneren, dat tien gulden of vier rijksdaalders ook een tientje maken, als u begrijpt wat ik bedoel. . .

Binnenkort hoop ik u te kunnen medelen, wat we tot 1 januari denken nodig te hebben. Hartelijk dank.

En hartelijk aanbevolen.

Giro 903391 t.n.v. G. Visee, Vloeddijk 13, Kampen.

INGEZONDEN

TEGEN DE VRIJE KERK?

Door de Nieuwe Haagse Courant werd op donderdag 14 maart de overgang van ds. R. Brands wereldkundig gemaakt onder de mededeling, dat hij tegenstander was van een „Vrije Kerk”.

Over die overgang naar de synodale kerken wil ik het niet hebben. Die heeft mij en velen met mij meer dan bedroefd.

Het gaat mij veel meer om het beeld, dat opgehangen wordt, waarmee ouderen en jongeren worden bang gemaakt, waarmee o.m. over „Loosduinen” kwaad wordt gesproken: het spookbeeld van een „Vrije Kerk”.

Van „Loosduinen” wordt verteld: daar hebben zij het kerkverband losgelaten, omdat zij allang streefden naar één vrije Gemeente voor heel Den Haag zonder K.O., zonder classis. Het ontbreekt er nog maar aan, dat men beweert, dat wij ook van geen binding aan de belijdenis willen weten!

Wie geen vreemde is in kerkelijk Nederland weet, dat dit al jaren over „Breda” is verteld. Wanneer je dan vraagt, waar men dat heeft gelezen in officiële stukken van deze Kerken, dan komt er geen antwoord.

Er is maar één naam voor dat beweren: laster; en die is geen vrucht van de Heilige Geest.

Intussen kan het wellicht geen kwaad over de uitdrukking „Vrije Kerk” iets te zeggen.

Wie stilstaat bij de Reformatie van de 16e eeuw en bij de geschiedenis van de Afscheiding en de Doleantie in de vorige eeuw weet, dat het toen niet begon met een groot en sterk ontwikkeld kerkverband. Het verband der Kerken is gegroeid, soms helemaal niet gelukkig, soms heel schriftuurlijk. Toen in 1834 de Kerk te Ulrum zich afscheidde van het Hervormde genootschap stond die Kerk alleen. Ze wist slechts te doen wat God van haar vroeg en zij vertrouwde, dat de HEERE nog vele schapen van de kudde van de Heer Jezus zou uitleiden.

Hoezeer de Doleantie van de Afscheiding verschilde, men sprak in de dagen van '86 steeds weer van de Vrije Kerken!

In die dagen hadden de Afgescheidenen een blad onder de naam: De Vrije Kerk. Een naam die ook gekozen werd voor het blad, dat de voorloper zou zijn van het Gereformeerd Gezinsblad; in de jaren na de Vrijmaking. Ik herinner aan deze zeer bekende zaken om aan te geven, dat wie vandaag de vinger legt bij de vrijheid der plaatselijke Kerken beslist geen ketter, independent of sectariër behoeft te zijn.

Het is toch zo, dat samenleven in een verband van Kerken, classicaal, provinciaal, landelijk (wat mij betreft internationaal), wil het schriftuurlijk zijn, de vrijheid van de plaatselijke Kerk op geen enkele wijze mag aantasten. Schriftuurlijk, zei ik. Wilt u: gereformeerd! Dat wil dan zeggen: het mag niet in tegenspraak zijn met wat wij naar de Schriften belijden aangaande de Kerk en haar regering (artt. 27-32 N.G.B.).

Voelt men niet, dat wij dreigen los te raken van wat wij naar het Woord van God belijden, als men in een situatie, als wij vandaag beleven, een Vrije Kerk als een verkeerde zaak voorstelt? En als de wettigheid van een plaatselijke Kerk afhankelijk wordt gesteld van de aanvaarding van haar afgevaardigden door een bestaand „kerkverband”, al is dat nog zozeer uit zijn voegen gelicht door een onschriftuurlijke partijstrijd?

Misschien moet het nog scherper gezegd worden.

Het is een duidelijke verloochening van de Afscheiding en de Doleantie als men over de positie van de plaatselijke Kerk spreekt zoals dat thans, over de hele linie vrijwel, gebeurt. Dat het zo buiten de Vrijgemaakte Kerken geschiedt is wel bedenkelijk, maar — ik zou haast zeggen — vanzelfsprekend. Men wil zelfs niet anders meer. U kunt het vrijwel dagelijks vaststellen, dat er niet meer gesproken wordt over de Kerken (in het meervoud; gelijk de officiële naam nog aanduidt), maar over de Kerk (enkelvoud). De Kerk denkt, spreekt, handelt door de synode; zelfs door het moderamen van de synode!

Dat men daarmee een streep haalt door wat er beleden wordt in art. 30 van de N.G.B.

weet men niet eens meer. Daar wordt duidelijk rekenschap gegeven van wat de Schrift leert aangaande de regering der Kerk. Wij lezen daarin geen woord over meerdere vergaderingen. En in art. 32 wordt (toch evenzeer naar de Schriften!) de grens aangegeven van de geoorloofde afspraken, ordeningen en wat dies meer zij.

Nog eens, dat het buiten de Vrijgemaakte Kerken in deze misgaat, is begrijpelijk. Maar dat deze dingen onder de Vrijgemaakten zo radicaal losgelaten worden, is onbegrijpelijk. Tenzij men eerlijk tot de erkenning komt: de Vrijmaking was helemaal mis!

Daarom mag toch wel eens duidelijk gevraagd worden, hoe het komt, dat mensen, die heel gewoon trouw willen vasthouden aan wat ze belijden, voor sectariërs uitgemaakt moeten worden. Misschien daarvan, dat er wel veel gepraat en vooral veel nagepraat wordt, maar weinig nagedacht.

Laat men toch weten wat men doet. Is het belijden in art. 29 over de kenmerken van de ware Kerk soms onvoldoende? Spreekt de belijdenis daar over een plaatselijke Kerk of over een verband van Kerken? En houdt vandaag een Gemeente op Gemeente van Christus te zijn als ze wel vertoont de genoemde kenmerken van de ware Kerk, maar weigert te buigen voor menselijke regeltjes, die zo veranderlijk zijn als het weer (in Nederland)? En mag men zich, ondanks die kenmerken, om de laatste reden van haar afscheiden, zoals men zich moet afscheiden van hen, die niet van de Kerk zijn?

Daar is een overbodige angst voor een vrije Kerk, zolang die naar de Schriften leeft. Dan zoekt zij immers, naar de Schriften, te beleven de gemeenschap in Christus met andere Kerken. Overheerst de angst dan worden wij vanzelf gedreven in de armen van een overgeorganiseerd zgn. kerkelijk leven. Wij hebben de voorbeelden ervan om ons heen. En daarvoor moeten wij maar bang zijn.

God de HEERE geve ons een herstel van het schriftuurlijk samenleven der Kerken als vrije Kerken onder de regering van de Heer Jezus Christus, waarin de wind van de Heilige Geest met kracht het nieuwe leven werkt en versterkt.

Als wij daarom bidden moeten wij niet tegelijk iets anders zoeken en de Heilige Geest de weg voorschrijven.

's-Gravenhage, 21 maart 1968. J. W. Verhey

DERDE VERANTWOORDING GIFTEN BIJBELS VADER VAN DEN BERG

We eindigden vorige keer met een saldo van f 1.537,50. Er kwam bij:

P.N. te D.H. f 10,—; F.G. te E. f 5,—; Mevr. J. v.d.B.-deF. (212611) f 5,—; J.v.V. te S. (289305) f 5,—; J.v.d.M. te O. (1149994) f 5,—; H.v.G. te B. (477531) f 7,50; H.B. te G. (1394403) f 10,—; Mevr. M.B.-K. te R. (287206) f 15,—; G.E. te 'sGr. (88348) f 15,—; G.J.T. te H. (812263) f 15,—; W.J. te R. (59158) f 20,—; W.v.d.L. te S. (684496) f 25,—; G.denU. te G. f 25,—; C.v.d.L. te B. (481974) f 25,—; C.L. te A. (937968) f 25,—; M.H. te Z. (374260) f 50,—; Mej. M.A.B. te R. (624429) f 50,—. Totaal f 312,50.

Daarna kwam er bij van A.A.L. te G. (963319) f 5,—; J.C. te Z. (98865) f 10,—; T.H. te S. (1005076) f 10,—; Mej. C.D.R. te G. (811276) f 30,—. Totaal f 55,—.

De volgende dag leverde op van D. en J.v.d.K. (354250558) te P. f 10,—; J.R.R. te H. (825630) f 10,—; C.H. te K. (902535) f 10,—; H.v.R. te Z. (866725) f 10,—; J.H.v.H. te Z. (1150192) f 25,—; Th.H.M. te A. (824326) f 25,—; van O. te W. f 50,—; van H.R. te R. (256361) f 10,—. Totaal f 150,—.

De volgende dag ging weer goed verder. Mevr. H.J.d.H.-S. te A. f 10,—; J.J.S. te W. (885766) f 5,—; R.M.R. te A. (690479) f 10,—; L.J.-S. te M. f 10,—; D.H.W.D. te E. (102681) f 10,—; W.deJ. en Mevr. F.G.deJ.-B. te M. (1045970) f 25,—; van L.H.v.M. te R. (535430) f 10,—; van J.H.H. te R. (161504) f 25,—; van N.N. f 5,—. Totaal f 110,—.

Dat wordt op vrijdag 17 mei f 1.537,50 en f 312,50 en f 55,— en f 150,— en f 110,—. Een totaal van f 2.165,—.

Hartelijk dank. Giften voor dit doel kunnen overgemaakt op giro 59480 van de Amro Bank N.V. te Schoonhoven t.g.v. H. Amelink met als bijschrift: „Bijbels voor br. v. d. Berg”.

TE BERDE

De tijd, waarin de ene helft van Nederland de andere helft examineert, om een oud mopje te herhalen, is weer volop aan de gang. En mijn deernis gaat uit naar de examinatoren en hun slachtoffers.

Het is merkwaardig dat veel mensen zeggen dat de jeugd de beste tijd van je leven is. Ik meen dat Koos van Doorne eens in een boekbespreking heeft gezegd dat de jeugd de meest sombere periode van 's mensen leven is, omdat je, als je jong bent nog zo weinig verweer hebt tegen alle mogelijke dreigingen. Hij doelde overigens niet op examens alleen.

Voorzover men tot die jeugd behoort, die de jonge jaren doorbrengt met steeds maar naar school gaan en steeds maar examens en tentamens doen, heeft hij zonder enige twijfel gelijk. Dat men toch tot de mening komt dat de jeugd de beste tijd van het leven is, komt dunkt me alleen maar voort uit het feit dat de mens de neiging heeft het nare te vergeten of te verdringen en in zijn herinnering tracht te bewaren wat prettig is.

School gaan is vaak ook prettig. Niet alleen omdat men leert en er steeds nieuwe gebieden van het leven open gaan, maar ook omdat het voor een deel bestaat uit keet schoppen. Als deze laatste uitlaatklep er niet was, dan wat het helemaal geen doen, afgedacht wellicht van enkele zeer begaafde leerlingen, die spelenderwijs toch wel alles opnemen en overal doorheen rollen.

Maar dat zijn toch maar de uitzonderingen. Heel duidelijk en indringend is de sombere tijd van het naar school gaan, met de daaraan verbonden dreigende examens, eens getekend door Rie van Rossum in haar boek „De kloof zonder brug”. Een boek dat ik in de tijd dat het verscheen in één stuk door uit gelezen heb (ten koste van mijn huiswerk). Zij doet in haar boek kennelijk op meer moelijkheden dan repetities, proefwerken en examens. Zij denkt wel in dezelfde richting als Koos van Doorne deed.

Het komt me voor dat de jeugd van toen (in de crisisjaren) niet veel anders was dan de jeugd nu. Daarom gaat mijn deernis uit naar al degenen, die examen moeten doen en ook wel naar de examinatoren. Die moeten toch maar naar eer en geweten oordelen en vaak leed veroorzaken, dat zij zelf niet willen. Immers cijfers zijn cijfers en je kunt van een drie geen zeven maken, hoe graag je dat ook zou willen.

Ons verintellectualiseerde samenleven in het Westen (over andere culturen kan ik niet oordelen) hecht kennelijk te veel waarde aan kennis. We vergeten maar al te veel dat een zekere hoeveelheid kennis nog niet maakt dat men een goed en „geslaagd” leven tegemoet gaat. Ons verstand speelt in het gelukkig-zijn nu niet zulk een erg grote rol. Het emotionele leven is daarin een veel belangrijker bestanddeel. En de emoties, verbonden aan examens zijn vaak zo groot, vooral als de examens niet het gewenste resultaat hebben, dat die jaren lang blijven doorwerken.

Het christelijk onderwijs is evenmin als het niet-christelijk onderwijs ontkomen aan deze eenzijdigheid. Ter verontschuldiging kunnen we wel aanvoeren dat een en ander samenhangt met heel de structuur van onze samenleving. Maar deze verontschuldiging maakt de zaak nog niet goed. Het zou al een groot winstpunt zijn, als we eens gingen bedenken dat we denken met ons hart. En het zou goed zijn als we ook dachten dat de gelijke eisen aan iedereen gesteld, wel rechtvaardig lijken, maar het in werkelijkheid niet zijn.

Ik wens de examinatoren onder onze lezers en hun slachtoffers veel sterkte in de komende maanden.

AMELINK

STUDENTENLEVEN

MEDEDELING VOOR HEN, DIE DIT JAAR IN AMSTERDAM GAAN STUDEREN

Wanneer U het voornemen hebt, dit jaar aan een van beide Amsterdamse Universiteiten te gaan studeren, zult U naast de vele inlichtingen, die U ontvangt over Uw studie, ook nog een vloed van informatie te verwerken krijgen over het georganiseerd studentenleven. Hoewel het wat gechargeerd is, te zeggen, dat men zonder Vereniging „alleen maar kan studeren en geen student kan zijn”, is toch het contact met medestudenten van groot belang voor Uw vorming en ontspanning, ook contacten met studenten van verschillende studie jaren en van een andere studerichting dan die, welke U kiest of gekozen hebt. Het is niet alleen plezierig, een kring van vrienden te hebben, wanneer men op kamers gaat wonen, maar die vrienden kunnen ook een belangrijke steun zijn, bij studie en bij onverhoopte, maar toch altijd weer opduikende problemen. Die problemen kunnen van velerlei aard zijn. Niet in de laatste plaats zullen zij betrekking hebben op het werkelijk en bewust willen volgen van Christus, ook in Uw studenten tijd. Wij moeten en kunnen elkaar bijstaan en daarom is het ook van belang, een goede studentenvereniging te kiezen.

Eén van de verenigingen die zich in Amsterdam aan U zal presenteren is de Vereniging van Gereformeerde studenten te Amsterdam.

(V.G.S.A.). Zij onderscheidt zich van andere studentenverenigingen doordat zij de nadruk legt op haar studiekarakter. Het doel van de vereniging, de vorming tot Christen-academicus, tracht men te realiseren door het gezamenlijk bespreken van religieuze en wetenschappelijke vraagstukken van velerlei aard, op vergaderingen, reünies en weekends. Bovendien zijn er een aantal Bijbelkringen en worden er geregeld weekends gehouden, sportevenementen en culturele manifestaties georganiseerd en enkele feesten gevierd. Naast de vorming vindt dus ook het gezelligheidsmoment een ruime plaats.

Het lidmaatschap wordt verleend na een novitiatstijd en impliceert, dat men tevens lid wordt van een der drie dispuuten, die in opzet en karakter zodanig verschillen, dat het U mogelijk is, een keuze te doen voor dat dispuut, waarin U zich het beste kunt thuisvoelen. De V.G.S.A., die ongeveer 90 leden telt, recruteert haar leden voornamelijk uit de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) en wenst naar studenten uit deze kerken primair haar zorg te doen uitgaan. Instemming met de grondslag, Gods Woord, zoals dat beleden wordt in de Drie Formulieren van Enigheid, is vereist.

Allen die een verantwoorde begeleiding van hun studentenleven wensen en bereid zijn actief mee te werken aan het realiseren van bovengenoemd doel, behoren zich aan te sluiten bij de Vereniging van Gereformeerde Studenten te Amsterdam. Nadere inlichtingen zijn te verkrijgen bij de abactis (W. Mak, Herculesstraat 77, Amsterdam), bij wie men zich ook kan aanmelden.

voor de Senaat,
W. Mak, h.t. abactis.

TWEEMAAL HELPEN

Een nieuw motto

In „Tweemaal Helpen” wordt het werk van de Stichting Gereformeerde Kinderbescherming weergegeven. Die dubbele hulpverlening vindt U terug in:

- maatschappelijk werk en kinderbescherming;
- helpen en leren helpen.

A en b vormen elk een eenheid, doch zijn tevens van elkaar los te denken. Ik ga er nu niet verder over filosoferen. De inhoud van beide en hun verbondenheid zullen in de toekomst wel duidelijk worden.

„de Driehoek”

Indertijd is U de eindstand van de gevoerde aktie toegezegd. Het is met een overweldigend gevoel van grote dankbaarheid dat dit thans mogelijk is.

Het is de stand van de ontvangsten per 31-12-'67 en aangaande de uitgaven die per 30-4-1968.

Ontvangsten van:

de kerken collecten en giften	f 404.931,70
huishoudgeld	„ 72.056,42
particulieren	„ 238.998,91
Ned. Comité voor Kinderpostzegels	„ 75.000,—
Gereserveerd vóór de aktie	„ 106.211,38
Interest over 1956 t.m. 1967	„ 156.698,34

Besteding en reservering:

Terrein	f 34.476,36
Bouw en schilderwerk	„ 344.783,65
Installaties	„ 123.015,43
Electra	„ 31.285,90
Inrichting en inventaris	„ 69.153,59
Architect, adviseurs en toezicht	„ 86.069,30
Bouwvergunning	„ 2.776,50
Aansluitkosten	„ 871,15
Aanloopkosten	„ 33.081,83
Voorraden en liquide middelen	„ 34.826,62
Suppletiefonds (huishoudgeld)	„ 72.056,42
Reservering uitbreiding	„ 220.000,—
Onvoorzien (1968)	„ 1.500,—

Bij het lezen van deze cijfers moet U vooral letten op het grote rentebedrag en de reservering voor de uitbreiding. Wat U niet kunt aflezen is, dat de werkelijke kosten rond f 100.000,— beneden de begroting zijn gebleven.

Een gelukkig resultaat, waarmee we elkaar kunnen feliciteren.

De bewoners

Sinds de opening zijn er reeds vertrokken en kwamen er nieuwe bewoners bij. Deze werden geplaatst door kinderrechtters en Raad voor de Kinderbescherming. Reeds nu is duidelijk, dat het „jasje” te klein is geworden, zodat aan mogelijke uitbreiding wordt gedacht. U wordt op de hoogte gehouden.

Here, zegen deze spijze .....

Amen?

Letten op „Tweemaal Helpen” als geheel trof mij de dichterlijke parafrase op het kinderbedeje „Here, zegen deze spijze, amen”. Een gedeelte wil ik U niet onthouden. Versta onder „brood” niet alleen tarwebrood, doch tevens het brood des levens.

„Leer ons voor overdaad ons wachten . . .
En wil toch onze schuld niet achten . . .
Dat wij van onze overdaad
Het brood zelfs vinden op de straat!
Vergeef ons onze schulden,
dat wij die kinderhand niet vulden.
Uw opdracht sloegen in de wind:
Geeft gij te eten aan dit kind.
Opdat ook zij in stil vertrouwen,
Hun handen leren vouwen . . .”

Amen?

Ja?

Steun dan het maatschappelijk werk en dat van de kinderbescherming in collecte, contributie en gift.

Dan helpt U „Tweemaal Helpen” mogelijk maken.
Postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Geref. Kinderbescherming, Ede.

Verantwoording tot 23 april:

Daar het niet mogelijk bleek alle ontvangen giften te verantwoorden vindt U onderstaand slechts een gedeeltelijke verantwoording, doch ook de andere giften zijn in dankbaarheid ontvangen.

Jeugdcongres agrariërs G.M.V., f 340,30; Jeugdcongres te Hardenberg, f 252,—; Vrouwencongres G.M.V. f 181,—; G.R.V. Zwolle, coll. wintersportreizen, f 256,70; Bijbelstudiekring Willemstad, f 40,61; restant Kinderfeest Hilversum, f 52,97; Kerstfeest Veendam, f 50,—; Geref. Gezinszorg afd. Overschie, wegens opheffing f 391,19; jaarverg. Mannen- en vrouwenver. Krommenie, f 76,09; G.V. „Rondom het Woord” Rotterdam, f 50,—; Vrouwenver. Eindhoven, f 51,06; Rehobothschool Hoogkerk, f 159,—; Geref. School Delfzijl, f 225,—; Adriaan Valerius school, Emmeloord, f 50,—; Geref. Meisjesver. Drachten, opbrengst babysit, f 92,10; opbr. coll. jaarfeest K.V. en K.M.V. Vlaardingen, f 115,20; gift jongenskoor Utrecht, f 197,24; coll. jaarfeest K.V. en K.M.V. Uithuizermeeden, f 77,20; Kasoverschot jeugdver. „Pro Deo” Nunspeet, f 25,—; Jeugdaktie Blija, f 40,—; contributie en giften Wezep, f 830,—; N.N. f 1000,—; en f 100,—.
Totaal: Giften particulieren f 5.915,60
Giften en coll. „de Driehoek” f 2.675,88

PERSSCHOUW

LEVERANCIER

In het Fries Dagblad van 23-2-'68 stond het volgende stuk te lezen over de buitenlandse politiek van de Gaulle.

De Belgen hebben besloten, hun nieuwe straaljagers in Frankrijk te bestellen. Zij gaan daarbij over op een geheel ander type dan de Nederlanders hebben gekozen en de geïntegreerde opleiding van piloten tussen Nederland en België is daarmee afgelopen, al wordt nog een klein beetje gedaan, alsof het kan meevallen.

Frankrijk heeft dus een groot succes geboekt in Brussel. Het heeft er het een en ander voor over gehad en de geplaatste order zal waarschijnlijk weinig winst opleveren. Maar de vakbonden in België hebben de Belgische regering bijna gedwongen het aanvankelijk gekozen type te laten varen en over te gaan op de Mirage, omdat de Franse fabriek bereid was ongeveer de helft van het werk in Belgische fabrieken te doen verrichten.

Maar wat de Fransen bereikt hebben, is vooral een politiek succes.

Frankrijk heeft de mirages geleverd, waarmee Israël de Russische Migs versloeg. Frankrijk papt nu aan met de Arabische staten en heeft met Irak een afspraak gemaakt, dat het dit land van moderne bewapening zal voorzien en Irak heeft olie genoeg voor een tegenprestatie. De Gaulle is bezig, economische sterk in de Arabische landen te penetreren, en heeft daarbij steun van de staat Libanon, die een tijdlang Frans mandaatgebied is geweest en waar men dat ook vandaag nog kan zien aan de uniformen van het leger en zelfs aan de petten van de politie.

Maar Frankrijk levert ook overal in Afrika. Zuid-Afrika daarbij inbegrepen. Het heeft er geen bezwaar tegen, de onderzeeboten voor Zuid-Afrika te bouwen, nadat de Nederlandse regering in feite had belet, dat Nederlandse werven hiervoor een half miljard zouden verwerken. Maar het levert evenzeer aan die Afrikaanse landen, die vroeger Franse koloniën waren en die nog steeds Parijs zien als de grote magneet.

In sommige streken, met name in de Arabische landen, heeft Frankrijk Rusland als mededinger. Maar de Fransen weten het beter te spelen dan de Russen. In andere gebieden was Engeland de grote concurrent, maar die kan het ook tegen de Fransen niet bolwerken. Het is alsof Engeland van slag is. En de order in België is een duidelijke nederlaag voor Amerika en Canada. Men kan zeggen, dat er in die Franse politiek een stuk cynisme schuilt. Een Engels blad, dat veel gezag heeft, bracht er zelfs Macchiavelli bij te pas, de Italiaan uit de tijd van de Renaissance, die het staatsbelang en de staatsmacht als enige motieven voor een gezonde politiek aanvaardbaar achtte.

Maar dat neemt niet weg, dat De Gaulle het maar doet. Het is dom, hem voor te stellen als een wat aftandse en koppige oude heer. Hij werkt uit een sterke Franse traditie, maar hij voert ook een buitenlandse politiek op lang zicht. En hij kent de Franse term pénétration pacifique, een term, die vroeger meer gebruikt werd dan tegenwoordig. Dr. Nederbragt is zelfs op dit begrip en zijn uitwerking in China gepromoveerd. Het is een „vreedzame” doordringing, een vestiging van belangen in een niet koloniaal gebied. De Amerikanen proberen het, maar het gaat hun slecht af; de Engelsen waren er vroeger meesters in; de Fransen onder leiding van De Gaulle hebben het realisme en de allure om nu hun slag te slaan. A.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Blija en te Zuidwolde (Gr.): kand. R. T. Urban te Drachten; te Waardhuizen: ds. R. K. Wigboldus te Delfzijl.

Aangenomen: naar Loosdrecht: ds. J. Verhoeff te Vroomshoop.

Bedankt: voor Berkum: ds. T. Dekker te Goes; voor Sliedrecht: drs. H. de Jong te Wageningen.

Heemstede. Vanwege de ondertekening van de „Open Brief” door ds. H. J. van der Kwast, predikant van de gemeente te Haarlemmermeer

O.Z. waren reeds moeilijkheden ontstaan binnen de classis Haarlem. In zijn vergadering van 23 april jl. heeft de kerkeraad van Heemstede besloten het samenleven met de kerk van Haarlem O.Z. te willen voortzetten. Daar een ouderling en een diaken hiervoor geen verantwoordelijkheid konden dragen, achtten zij zich genoodzaakt, na zich in een gemeentevergadering op 6 mei te hebben verantwoord, op 10 mei jl. de gemeente op te roepen de leiding van de meerderheid van de kerkeraad niet meer te volgen. Ze zullen zich wenden tot de e.v. „classis Haarlem” (IJmuiden, Hoofddorp en Beverwijk - ds. J. Meilof).

Zuidwolde (Dr.). De kerkeraad van Zuidwolde (Dr.) ontving van de syn. geref. kerkeraad ter plaatse een verzoek om tot samenspreking te komen. Het (syn.-geref.) Centraal Weekblad bericht, dat de syn. geref. kerkeraad in het verleden al eens meer een dergelijk verzoek heeft gedaan, waarop afwijzend werd gereageerd.

Verder heeft deze syn. geref. kerkeraad „na lange en ernstige bezinning” besloten de schorsingen van de ouderlingen P. Bos en H. Drost, uitgesproken tijdens de kerkelijke strijd van 1944-'45 op te heffen.

Amstelveen. De kerkeraad van Amstelveen (predikant ds. B. J. F. Schoep), die het betreunde dat de Gereformeerde kerken niet hebben meegedaan aan de interkerkelijke actie „Kom over de brug” ten behoeve van het werelddiakonaat, heeft na overleg met de diakonie van de syn. geref. kerk te Amstelveen-Noord/Buitenveldert besloten steun te verlenen aan de verloskundige arbeid van zuster Van Kamp in de krottenwijk van Karatsji, een project van het syn. geref. werelddiakonaat. De Amstelveense kerkeraad heeft toegezegd een bepaald onderdeel van deze arbeid voor zijn rekening te zullen nemen. Er is reeds f 3.000,- voor dit doel ingezameld.

P.S. Overijssel. De particuliere synode van Overijssel heeft uitgesproken, dat de classis Kampen ten onrechte van oordeel is geweest, dat zij het preken van de predikanten van Kampen in de „Tehuis”-gemeente te Groningen mocht overlaten aan die predikanten en hun kerkeraad.

De classis had naar het oordeel van de P.S. de taak der kerkeraad van Kampen op te roepen zijn predikanten af te houden van het voorgaan in de „Tehuis”-gemeente, opdat de arbeid van de kerkeraad van Groningen-Zuid om op schriftuurlijke wijze de schapen van onze Opperherder te vergaderen, niet langer worde gehinderd.

ADRESSEN

Kand. H. Kiezebrink (voorl.): Appeltuin 10, Barendrecht. **Bedum:** boekh. diakonie: H. de Boer, Abel Tasmanstraat 3. **Groningen-Oost:** scriba: R. Wiggers, Molukkenstraat 66, telefoon 32830. **Maassluis:** J. F. Leichteberg, Nijverheidsstraat 6a, telefoon 01899-3935.

Uit het Kort Verslag van de voortzetting op 22 maart 1968 van de vergadering van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland, op 15 maart 1968, in het gebouw van de Hogeschool, Broederweg 15 te Kampen.

art. 1 heropening:

De president-curator, ds D. van Dijk, heropent te half elf de vergadering; uit Gods Woord leest hij de Psalmen 126 en 127; hij vraagt de zegen des Heren over de vergadering. Hij wenst ds F. de Vries geluk met het herdenken van zijn 40-jarig huwelijk.

art. 4 brieven van prof. dr H. J. Jager en prof. C. Veenhof:

In behandeling komen de brieven van de hoogleraren dr H. J. Jager en C. Veenhof, genoemd in het Kort Verslag van de vergadering van 15 februari 1968 (art. 4, f. en g.);

art. 5 mededeling van de senaat van hoogleraren:

Prof. dr L. Doekes deelt namens de senaat van hoogleraren mede, dat enkele studenten, buiten voorkennis van de senaat, zich hebben laten inschrijven bij de theologische faculteit van de Vrije Universiteit waardoor het de senaat onmogelijk wordt gemaakt nog langer het door art. 10 van het Reglement voor de Theologische Hogeschool voorgeschreven toezicht op hen uit te oefenen.

art. 6 ingekomen stukken:

De volgende ingekomen stukken komen in behandeling:

- a. brief van één der studenten, waarin hij mededeelt, dat hij twee alinea's uit een gemeenschappelijk schrijven van 14 studenten terugneemt; met blijdschap kennis van genomen,
- b. schrijven van de kerkeraad te S., waarbij afschrift wordt gezonden van een aan de senaat gezonden brief; als kennisgeving aangenomen;
- c. van het werkcómité studiecómbinatie een

schrijven, waarbij het programma wordt overgelegd dat het werkcómité in de cursus 1968/1969 hoopt te kunnen verwerkelijken; het werkcómité vraagt voor zijn arbeid een subsidie uit de kas van de Theologische Hogeschool; besloten wordt te antwoorden, dat het werkcómité zich eerst in verbinding dient te stellen met de senaat.

Namens deputaten-curatoren,
F. de Vries, h.t. assessor.

Met grote blijdschap en dankbaarheid aan God geven wij U kennis van de geboorte van onze dochter

MIRJAM PETRA

A. HORSMAN
J. HORSMAN-HERREBOUT

Lisse, 17 mei 1968
v. Heemskerkplein 15

Zondagavond is ontslapen in zijn Heer en Heiland, mijn lieve Man, onze zorgzame Vader en Schoonvader

JACOB HESS

in de leeftijd van 65 jaar.

Heidelbergse Catechismus
Zondag 1.

J. M. Hess-van Maanen
J. A. Schweizer-Hess
F. E. Schweizer
L. A. A. Hess

en verloofde

Barendrecht, 19 mei 1968
Korianderhof 15

De begrafenis heeft woensdag 22 mei 1968 plaats gehad.

**TE HUUR AANGEBODEN
EEN MODERNE BUNGALOW,**

gemeubileerd en geheel vrijstaand, met alle comfort, grote tuin, in een mooie rustige en landelijke omgeving, ligging N.O.-hoek van de Ablasserwaard aan de rivier de Lek.

Aantal personen 4 à 5.

Voor nette bewoning moet ingestaan kunnen worden.

Vrij voor Pinksterweek 1-8 juni - prijs f 135,-
29 juni-13 juli - prijs f 145,- per week.
3 aug.-17 aug. - prijs f 145,- per week.

Brieven onder nr. 17568 bureau „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.

**STICHTING
GEREFORMEERDE KINDERBESCHERMING**

Gevraagd

een administratieve medewerker

Vereisten: niet ouder dan 30 jaar; in het bezit van diploma's boekhouden en typen; boekhoudervaring; organisatietalent binnen financieel-economisch werkgebied van de Stichting.

Geboden wordt: een werkkring met goede toekomstmogelijkheden; salariëring overeenkomstig landelijke regeling voor de kinderbescherming; overneming van bestaande pensioenregeling of opneming in dergelijke regeling na gebleken geschiktheid; vergoeding verhuiskosten ingevolge rijksregeling.

Eigenhandig geschreven sollicitatie vóór 15 juni 1968 te richten aan het bestuur, Beatrixlaan 37, Ede.

**STICHTING
GEREFORMEERDE KINDERBESCHERMING**

Gevraagd

een maatschappelijk werker

Vereisten: niet ouder dan 30 jaar; in het bezit van diploma Sociale Academie of de bereidheid de urgentieopleiding aan een academie te volgen. Dit laatste is alleen mogelijk voor hen die 25 jaar of ouder zijn. De hieraan verbonden kosten worden vergoed.

Geboden wordt: landelijke werkkring; salariëring overeenkomstig rijksregeling, overneming van bestaande pensioenregeling of opneming in dergelijke regeling na gebleken geschiktheid; vergoeding verhuiskosten ingevolge rijksregeling.

Eigenhandig geschreven sollicitatie vóór 15 juni 1968 te richten aan het bestuur, Beatrixlaan 37, Ede.

**INSTALLATION EFFICIENCY ENGINEERING
BEDRIJFSORGANISATIEBUREAU N.V.-ROTTERDAM**

Vestigingen in West Europa, Zuid Afrika, Midden- en Zuid Amerika

Wij zoeken voor een zich uitbreidend bouwbedrijf, gevestigd in een der grote plaatsen van Friesland, een ervaren

**hoofduitvoerder
in vast dienstverband**

Gedacht wordt aan iemand van circa 35 jaar, met opleiding minstens op UTS-niveau, voor de algehele technische leiding van de uit te voeren projecten (utiliteitsbouw en verbouwingen), het eventueel maken van begrotingen, en in het algemeen, het samen met de directie werken aan de verdere groei van de onderneming.

Verzoeken op de envelop van Uw met de hand geschreven brief te vermelden: „Vertrouwelijk”, nr. PH 308, aan I.E.E. n.v., afd. Bedrijfspsychologische Dienst, Delftsestraat 17-19, Rotterdam.